

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์

ดร.ภิญโญ ทองเหลา

ค.บ.,นศ.บ.,ค.ม.,ค.ด.

แนวทางการอ่านเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์

การอ่าน คือ การพยายามรับสารที่ผู้ส่งสารไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้ย้อนกลับออกมาทางความคิด ดังนั้น ถ้าพิจารณาให้ดี การอ่านกับการเขียนจึงเป็นของคู่กัน การอ่านดีไม่ใช่แค่อ่านได้อ่านออกเท่านั้น ต้องอ่านความคิดของผู้เขียนได้ตรงกันและรู้เท่าทัน แต่ผู้อ่านต้องมีความคิดเป็นของตนเอง รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ เลือกรับความคิดที่เป็นประโยชน์มีคุณค่า นักอ่านที่ดีจึงควรมีหลักสำหรับตนเองไว้ว่า การอ่าน คือ การติดตามความคิดระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และรู้จักเลือกอ่านเป็น เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ ดังนี้ (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. ๒๕๔๗ : ๑๐๑)

- (๑) อ่านเพื่อรับความรู้ ความคิด
- (๒) รู้ถึงกลวิธีที่ผู้แต่งแสดงความรู้ความคิด
- (๓) รู้ถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ที่สื่อมาในข้อเขียน
- (๔) รู้ลักษณะความคิด ความเชื่อ ที่ปรากฏในเรื่อง
- (๕) รู้ขนบธรรมเนียมประเพณีในยุคสมัยที่กล่าวในเรื่อง

การอ่านเป็น

คือ จับเจตนาของผู้แต่งได้ถูกต้อง ซึ่งเกี่ยวข้องกับสติปัญญาของผู้อ่านด้วย ได้แก่ การเป็นผู้มีประสบการณ์มาก มีความคิดความรู้แตกฉานย่อมอ่านแล้วเกิดแง่คิดได้มากและกว้างกว่าผู้มีประสบการณ์น้อย รู้น้อย ก็เกิดแง่คิดน้อย ดังนั้นข้อเขียนเดียวกัน ผู้อ่านจึงมีความคิดที่แตกต่างกันออกไปด้วย

การอ่านแปลความ ตีความ และขยายความ

๑. การแปลความเป็นร้อยแก้ว

การแปลความเป็นร้อยแก้วหรือการถอดคำประพันธ์จากร้อยกรองเป็นร้อยแก้ว ควรอ่านข้อความแล้วค้นหาความหมายของศัพท์แล้วเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วที่สละสลวย เช่น

“พฤษภกาสร อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เส่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้้นโลกา”

(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส : กฤษณาสอนน้องคำฉันท์)

ความหมายของศัพท์

พฤษภ	=	ว้าว	กาสร	=	ควาย	ประดับ	=	ตกแต่ง
กุญชร	=	ช้าง	ปลดปลง	=	ตาย	โลกา	=	โลก
โท	=	สอง	ทนต์	=	ฟัน	เส่ง	=	เขา
นรชาติ	=	มนุษย์	วางวาย	=	ตาย	มลาย	=	สิ้นไป
อินทรีย์	=	ร่างกาย	สถิต	=	คงอยู่			

แปลความเป็นร้อยแก้ว

ว้าว ควายและช้าง เมื่อตายลงยังมีฟันและเขาทั้งสองข้างเหลืออยู่ ส่วนมนุษย์เมื่อตายทุกสิ่งในร่างกายสิ้นไปคงเหลือแต่ความชั่วหรือความดีคงอยู่ในโลก

๒. การตีความ

ข้อความร้อยแก้วหรือร้อยกรองบางบท มิได้มีความหมายตรงอย่างเดียว แต่มีความหมายแฝงซ่อนเร้นอยู่ ผู้อ่านต้องแปลความหมายก่อนแล้วจึงตีความให้เข้าใจความหมายที่แฝงอยู่

ตัวอย่าง

“นาศิมิพิษเพียง สุริโย
เล็อยบ่ทำเดโช แซ่ม้า
พิษน้อยหยิ่งโยโส แมลงป่อง
ชูแต่หางเองอ้า อวดอ้างฤทธิ์”
(โคลงโลกนิติ)

แปลความ

พญานาคมีพิษร้ายดุจดวงอาทิตย์ แต่เคลื่อนไหวอย่างช้าๆ ไม่แสดงอำนาจ ส่วนแมงป่องมีพิษน้อยแต่หยิ่งยโสवादดีว่าฤทธิ์มาก

ตีความ

โคลงบทนี้กล่าวถึงสัตว์ ๒ ชนิด ที่มีลักษณะแตกต่างกัน เปรียบเสมือนคน ๒ จำพวก พวกแรกที่อำนาจ หรือมีความสามารถ แต่ไม่แสดงออกเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร ส่วนพวกที่ ๒ มีอำนาจ หรือความสามารถน้อยแต่वादดี กวียกย่องคนจำพวกแรกเหยียดหยามคนจำพวกหลัง โดยสังเกตจากการใช้ถ้อยคำ เช่น ชูหางบ้าง พิษน้อยบ้าง เป็นต้น ฉะนั้น ควรเอาอย่างคน จำพวกแรก คือ มีอำนาจ มีความสามารถ แต่ไม่แสดงออกเมื่อยังไม่ถึงเวลาอันสมควร

๓. การขยายความ

ข้อความบางข้อความใจความไม่สมบูรณ์ ฉะนั้นต้องอธิบาย หรือขยายความให้เข้าใจยิ่งขึ้น อาจขยายความเกี่ยวกับคำศัพท์ หรือให้เหตุผลเพิ่มเติม ดังตัวอย่าง

“ข้างสารหกศอกไซ้	เสียดง
งูเห่ากลายเป็นปลา	อย่าต้อง
เข้าเก่าเกิดแต่ตา	ตนปู่ ก็ดี
เมียรักอยู่ร่วมห้อง	อย่าไว้วางใจ”
	(โคลงโลกนิติ)

โคลงบทนี้ไม่ให้ไว้วางใจ ข้างสาร งูเห่า เข้าเก่า เมียรัก แต่ไม่ได้ให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใด ฉะนั้นผู้อ่านต้องขยายความว่า ทำไมไม่ให้ไว้ใจ ข้างสูงหกศอกแม้ไม่มีงา แต่อาจทำอันตรายเราได้ งูเห่าแม้แปลงเป็นปลาแล้วก็อาจมีพิษสงทำอันตรายเราได้ เข้าเก่า สมัยปู่ตาก็ไม่ควรไว้วางใจ เพราะต่างยุคสมัยความจงรักภักดีอาจไม่เหมือนสมัยปู่ตาก็ได้ ส่วนเมียรักไม่ควรไว้วางใจทุกอย่าง เช่น ความลับบางอย่างไม่ควรบอกภรรยา เพราะสตรีเป็นเพศที่เก็บความลับไม่ได้ ใจอ่อน ฉะนั้นไม่ควรไว้วางใจ

๔. การตีความเกี่ยวกับสัญลักษณ์

๑) ความหมายของสัญลักษณ์

สัญลักษณ์ (Symbol) คือ สิ่งซึ่งตัวของมันเองเสนอแนะหรือให้ความหมายโยงใย ไปถึงอีกสิ่งหนึ่ง หรือความหมายอีกระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง คือ จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

๒) ประเภทของสัญลักษณ์

สัญลักษณ์ แบ่งเป็นชนิดได้ ๒ ชนิด คือ

(๑) สัญลักษณ์สากล คือ สัญลักษณ์ที่เป็นที่เข้าใจกันดีโดยทั่วไป เช่น สีดำ หมายถึง ความตาย ความเศร้าโศก สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ นกพิราบ หมายถึง สันติ เป็นต้น

(๒) สัญลักษณ์ส่วนตน เป็นสัญลักษณ์ที่ผู้แต่งนิยมคิดขึ้นมาเฉพาะตัวโดยแนว จินตนาการให้ผู้อ่านแลเห็นและรู้สึกร่วมด้วย จนสามารถตีความและเข้าใจได้ เช่น บทกวีศรวิทย์ ในวรรณคดีไทย เป็นต้น

ตัวอย่างการอ่านตีความเกี่ยวกับสัญลักษณ์

“จะกล่าวถึงพินทุมารชาญมจัญ	ได้เฝ้าต้นสรรพยาในเวทิน
เป็นยาทิพย์เกิดกับสำหรับดิน	กิ่งหนึ่งกินกลายเป็นนกแก้วไป
กิ่งหนึ่งกินเป็นพระยานาคราช	แสนนกจากขบกัดคนตัดไผ่
กิ่งหนึ่งกินเนื้อเหลืองเรื่องอุไร	กิ่งหนึ่งไซ้รักกลายเป็นลิงลม
ต่อกินน้ำมวกผาจึงยาหาย	ราพร่ายปิดยาด้วยหินถม
ออกเดินเดี่ยวเที่ยวในไพรพนม	แสนภริมย์เริงไล่มฤคิน”
	(สุนทรภู่ : สิงห์ไกรภพ)

คำกลอนบทนี้ มาจากเรื่องสิงห์ไกรภพ ของ สุนทรภู่ ซึ่งได้จินตนาการเชิงสัญลักษณ์ ว่าต้นไม้ชนิดหนึ่งเป็นยาทิพย์ ชื่อ “ต้นสรรพยา” มี ๔ กิ่ง กิ่งหนึ่งกินแล้วจะกลายเป็นนกแก้ว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอิสระ ช่างพูดช่างเจรจา กิ่งหนึ่งกินแล้วกลายเป็น พระยานาคราช ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของผู้มีฤทธิ์อำนาจในการสู้รบ กิ่งหนึ่งกินแล้วเนื้อเหลืองดังทอง อันหมายถึง ความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง ส่วนที่กลายเป็นลิงลม เป็นสัญลักษณ์แทน ความรวดเร็ว กลับกลอก ไม่อายน และสัญชาติญาณดั้งเดิมของมนุษย์ ส่วน น้ำมวก เป็นเสมือน ยาแก้ที่ทำให้หายกลายเป็นร่างอย่างเดิมได้

หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม

- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ภาษาไทย ม.๕ เล่ม ๑ ช่วงชั้นที่ ๔. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๔๗.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ภาษาไทย วรรณสารภาษา ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๕ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.
- นววรรณ พันธุ์เมธา. พินิจภาษา เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ, กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๓.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. ภาษาไทยช่วงชั้นที่ ๔ (ม. ๔ – ม.๖). กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, ๒๕๔๕.
วิชาการ, กรม. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ คู่มือการ
จัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕.
- อัมพร สุขเกษม และคณะ. หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๐๒๑ การอ่านและพิจารณาวรรณกรรม.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.